

כ"ט באייר תשס"ה
07.06.05

סמלים, חינוך ותרבות

הערות לד"ר יצחק קליין 054-5743391
yklein@merkazmedini.org

ישראל היא מדינת העם היהודי והחוקה צריכה לשקף קביעה מדינית זאת. מאידך, החברה הישראלית היא רב-תרבותית והסדרים חוקתיים חייבים לאפשר ביטוי חופשי לתפיסות תרבותיות שונות. מוצע כי הניסוחים הבאים משקפים בקירוב את המאזן הרצוי בין הזהות הפוליטית של המדינה לבין החופש התרבותי הראוי לקהילותיה.

שפה.

- (א) עברית היא שפת המדינה בישראל.
(ב) לשפה הערבית יוענק מעמד מיוחד בחוק.

בנוסף, אנו מציעים לכלול פיסקה נוספת כסעיף נפרד בפרק העקרונות כדלהלן:

לתושבי המדינה הזכות לפעול לשימור זהותם, שפתם ומורשתם על-פי השקפתם בהתאם לחוק.

דברי הסבר. הפיסקה הנוספת לעיל שאולה מטיוטת הפרק המוצע על "מדינת ישראל כמדינת העם היהודי" שאומץ כמסמך עבודה על ידי תת-הוועדה שעסקה בניסוח פרק כזה. הפיסקה (ב) משמרת את הייחודיות התרבותית של קהילות במדינה ואת זכותם לטפח שפתם ומורשתם. לעומת זאת, בסוגיית השפה גרידא, הניסוח הקצר שהוצע לסעיף השפה שומר על איזון בניסוח: פיסקה אחת למעמדה של עברית, פיסקה אחת למעמדה של השפה הערבית.

חינוך.

- (א) ישראל תקיים מערכת חינוך ממלכתית, שתקנה מיומנויות יסוד, תחנך לאזרחות, ותלמד ספרות יהודית לדורותיה.
(ב) קהילות תוכלנה להוסיף תכנים ייחודיים או לקיים בתי ספר נפרדים המחנכים על-פי השקפתם.
(ג) המדינה תממן בשווה פעילות חינוכית מוכרת על פי חוק המתקיים בבתי ספר. לא תוטל מגבלה על פעילות או מימון מוסד חינוך בשל גביית שכר לימוד המיועד להוראת תכנים מיוחדים מעבר למוכר על פי חוק.

דברי הסבר. הניסוח מייחד מקום למערכת חינוך ציבורית וכן את סמכות ואחריות המדינה לקבוע תכנים רצויים לחינוך, כולל תרבות יהודית. ברם, במדינה רב-תרבותית לא ראוי להכריח את כל הקהילות לאמץ תכני חינוך שנקבעו על ידי קהילת הרוב, וליצור פער בין האמת שמלמדים את הנוער בבית לבין המסרים

שמלמדים בבית הספר. לכן הסעיף קובע את הזכות לקים מערכת חינוך נפרדת ואת הזכות לקבל מימון למערכת כזאת ללא אפליה. ברם, כדי לזכות במימון ממשלתי מלא בית ספר חייב ללמד את התכנים שמדינה קבעה וכן לעמוד בקריטריונים טכניים נוספים לפי חוק.

סמלים

אנו מציעים לאמץ את האופציה הראשונה במסמך שהוצג בפני הוועדה. יש להימנע ממצב שבו יצירת סמלים ומכסים מיוחדים לבני מיעוטים מקדמת את המדינה לכיוון של מדינה רב-לאומית בפועל, או מלבה שאיפות לכיוון זה. באופן טבעי סמלים "אזרחיים" יהפכו לסמלים של קהילות מיעוטים בלבד; רוב היהודים לא יזדהו עמם.